ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΣ SIR GORDON SLYNN ΠΟΥ ΑΝΕΠΤΥΧΘΗΣΑΝ ΣΤΙΣ 21 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1981 [1]

Κύριε πρόεδρε,
κύριοι δικαστές,

Ὁ Alfred John Webb διαμένει στό Ἡνωμένο Βασίλειο, εἶναι δέ διευθυντής τῆς ἀγγλικῆς ἑταιρίας International Engineering Services Bureau (UK) Limited. Κατά τόν Φεβρουάριο 1978 ἡ ἑταιρία ἠσχολεῖτο μέ τήν προμήθεια τεχνικοῦ προσωπικοῦ γιά ὁρισμένη περίοδο σέ ἐπιχειρήσεις τῆς Ὁλλανδίας.

Τό διατιθέμενο ἔτσι προσωπικό παρέμενε στήν ὑπηρεσία τῆς ἀγγλικῆς ἑταιρίας, ἡ δέ τελευταία ἠμείβετο ἀπό τίς ἐπιχειρήσεις ὑπέρ τῶν ὁποίων εἰργάζετο τό προσωπικό της. Κατά τό κρίσιμο χρόνο ἡ International Engineering Services Bureau (UK) Limited κατεῖχε ἄδεια, ἡ ὁποία εἶχε ἐκδοθεῖ στό Ἡνωμένο Βασίλειο ὑάσει τοῦ Employment Agencies Act τοῦ 1973. Οὔτε ἡ ἑταιρία οὔτε ὁ Webb κατεῖχαν ὁλλανδική ἄδεια.

Στήν Ὁλλανδία, ἴσχυε ὁ *Wet op het ter Beschikking stellen van Arbeidskrachten,* ἤ νόμος περί διαθέσεως ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς 31ης Ἰουλίου 1965 (Stb. 379, ὅπως ἐτροποποιήθη ἀπό τόν νόμο τῆς 30ῆς Ἰουνίου 1967, Stb. 377). Τό ἄρθρο 1 τοῦ ἐν λόγω νόμου ὁρίζει τήν διάθεση ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ὡς τήν πρός τρίτον διάθεση ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ἀντί ἀμοιβῆς, κατ' ἄλλον τρόπον παρά δυνάμει συμβάσεως συναπτομένης μέ τήν ἐν λόγω ἐπιχείρηση, μέ σκοπό τήν ἐκτέλεση συνήθως πραγματοποιουμένων στήν ἐπιχείρηση αὐτή ἐργασιῶν. Τό ἄρθρο 2 παράγραφος 1 ἐδάφιο α προβλέπει τήν θέσπιση ἑνός συστήματος ἀδειῶν. Ἕνα *Algemene Maatregel van Bestuur,* ἤ βασιλικό διάταγμα, ὑπό ἡμερομηνία 10 Σεπτεμβρίου 1970, Stb. 410, τό ὁποῖο ἐξεδόθη δυνάμει τοῦ ἄρθρου 2 παράγραφος 1 ἐδάφιο α τοῦ νόμου τῆς 31ης Ἰουλίου 1965, ἀπηγόρευσε τήν διάθεση ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἀπό οἱοδήποτε πρόσωπο πού δέν κατέχει ἄδεια χορηγηθεῖσα ἀπό τόν ὑπουργό κοινωνικῶν ὑποθέσεων. Τό ἄρθρο 6 τοῦ νόμου τῆς 31ης Ἰουλίου 1965 ὁρίζει ὅτι δέν χορηγεῖται ἄδεια μόνο ὅταν ὑπάρχει εὔλογος αἰτία νά πιστεύεται ὅτι ἡ διάθεση ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἀπό τόν αἰτοῦντα, δύναται νά βλάψει τίς ἀγαθές σχέσεις στήν ἀγορά ἐργασίας ἤ ὅτι τά συμφέροντα τῶν ἐργαζομένων δέν διασφαλίζονται κατά τρόπο ἐπαρκή.

Στίς 27 Ἀπριλίου 1978 ὁ Webb κατεδικάσθη ἀπό τό Economische Politierechter ἤ ἐμποροδικεῖο τοῦ Arrondissementsrechtbank τοῦ Ἀμστερνταμ σέ τρία πρόστιμα διότι ἐπρομήθευσε ἐργατικό δυναμικό σέ ὁλλανδικές ἐπιχειρήσεις, ἀντί ἀμοιβῆς, χωρίς νά κατέχει ἄδεια χορηγηθεῖσα ἀπό τόν ὑπουργό κοινωνικῶν ὑποθέσεων. Τό ἐν λόγω δικαστήριο ἐπέβαλε πρόστιμα καί περίοδο φυλακίσεως γιά τήν περίπτωση μή καταβολῆς τῶν προστίμων. Τήν καταδίκη του καί τήν ἀπόφαση ἐπιβεβαίωσε τό Gerechtshof τοῦ Ἀμστερνταμ, ὁ δέ κατηγορούμενος ἤσκησε ἀναίρεση ἐνώπιον τοῦ Hoge Raad. Ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου αὐτοῦ (ὅπως καί ἐνώπιον τοῦ Gerechtshof) ἐπεκαλέσθη τά ἄρθρα 59 ἕως 62 τῆς συνθήκης ΕΟΚ. Ἰσχυρίσθη κυρίως ὅτι ἕνα πρόσωπο πού κατέχει ἄδεια, ἐκδοθεῖσα ἀπό ἕνα Κράτος μέλος πού τοῦ ἐπιτρέπει νά διαθέτει ἐργατικό δυναμικό, δέν ἀπαιτεῖται νά πληροῖ τίς προϋποθέσεις χορηγή-

1 — Μετάφραση ἀπό τά ἀγγλικά.

σεως άδείας σέ ένα άλλο Κράτος μέλος, έντός τοῦ ὁποίου διαθέτει ἐργατικό δυναμικό, ἐφ' ὅσον ἡ ἄδειά του ἔχει ἐκδοθεῖ στό πρῶτο Κράτος μέλος ὑπό προϋποθέσεις παρόμοιες μέ ἐκεῖνες πού ἀπαιτοῦνται στό κράτος ἐντός τοῦ ὁποίου διατίθεται τό ἐργατικό δυναμικό καί ἐφ' ὅσον τό πρῶτο Κράτος μέλος ἀσκεῖ τόν ἐνδεδειγμένο ἔλεγχο τῆς ἀσκήσεως τῶν ἐν λόγω δραστηριοτήτων.

Ὑπό τό φῶς τοῦ ἐπιχειρήματος αὐτοῦ τό Hoge Raad ὑπέβαλε στό Δικαστήριο τρία ἐρωτήματα, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 177 τῆς συνθήκης ΕΟΚ. Μέ τό πρῶτο ἐρωτᾶ:

«1. Ὁ ὅρος «ὑπηρεσίες» πού ἀναφέρεται στό ἄρθρο 60 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, περιλαμβάνει ἐπίσης τήν διάθεση ἐργατικοῦ δυναμικοῦ κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 1 παράγραφος 1 καί ἐδάφιο 6 τοῦ *Wet op het ter Beschikking stellen van Arbeidskrachten*;»

Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 60 τῆς συνθήκης ΕΟΚ ὁ ὅρος «ὑπηρεσίες» ἐννοεῖ τίς παροχές πού κατά κανόνα προσφέρονται ἀντί ἀμοιβῆς καί δέν διέπονται ἀπό τίς διατάξεις περί ἐλεύθερης κυκλοφορίας τῶν ἐμπορευμάτων, τῶν κεφαλαίων καί τῶν προσώπων. Ἡ διεθνής κατάταξη τυποποιήσεων γιά ὅλους τούς κλάδους τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος (ΔΚΤ) πού κατήρτισε τό Γραφεῖο Στατιστικῆς τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν (Σειρές Στατιστικῶν Ἐκδόσεων) M No 4 Rev. 1, Νέα Ὑόρκη, 1958, περιλαμβάνει καί τά γραφεῖα τοποθετήσεως σέ ἐργασία, στήν ὁμάδα 839 ὑπό τόν τίτλο «ὑπηρεσίες πρός ἐπιχειρήσεις πού δέν ἔχουν ὑπαχθεῖ σέ ἄλλο τίτλο». Ἡ κατάταξη αὐτή εἶχε υἱοθετηθεῖ στό Γενικό Πρόγραμμα γιά τήν κατάργηση τῶν περιορισμῶν τῆς ἐλεύθερης παροχῆς ὑπηρεσιῶν (OJ Special Edition Second Series IX p. 3). Ἀποτελεῖ «ἀναπόσπαστο μέρος τῶν σχετικῶν κοινοτικῶν μέτρων»: 6λ. συνεκδικασθεῖσες ὑποθέσεις 110 καί 111/78, *Ministère public EA*, κατά *van Wesemael* (1979) ECR 35 στήν σελίδα 50. Ἡ ὁδηγία 67/43/ΕΟΚ τοῦ Συμβουλίου τῆς 12ης Ἰανουαρίου 1967 περί πραγματοποιήσεως τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως καί τῆς ἐλεύθερης παροχῆς ὑπηρεσιῶν ... στόν τομέα ὁρισμένων ὑπηρεσιῶν ... (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 06/001, σ. 64 ἐπ.) περιλαμβάνει στό ἄρθρο 3 παράγραφος 2 ἐδάφιο α, ἕναν πίνακα ὑπηρεσιῶν πρός ἐπιχειρήσεις πού δέν ἔχουν ταξινομηθεῖ ἀλλοῦ καί οἱ ὁποῖες ἐμπίπτουν στήν ΔΚΤ, ὁμάς 839, ἐπί τῆς ὁποίας ἔχει ἐφαρμογή ἡ ὁδηγία. Ἡ πρώτη δραστηριότης πού ἀναφέρεται στόν πίνακα εἶναι ἐκείνη τῶν «ἰδιωτικῶν γραφείων τοποθετήσεως σέ ἐργασία». Στήν ὑπόθεση van Wesemael, στήν σελίδα 49, τό Δικαστήριο, σέ μιά ὑπόθεση πού ἀφοροῦσε ἕνα γραφεῖο τοποθετήσεως σέ ἐργασία καλλιτεχνῶν τοῦ θεάματος ἔκρινε ὅτι «ἡ δραστηριότης στήν ὁποία ἀναφέρεται ἡ παρούσα διαδικασία συνίσταται σέ παροχή ὑπηρεσιῶν».

Θεωρῶ σαφές ὅτι ὁ ὅρος «ὑπηρεσίες» τοῦ ἄρθρου 60 τῆς συνθήκης περιλαμβάνει τήν ὑπηρεσία πού συνίσταται στήν διάθεση ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ὅπως αὐτή ὁρίζεται ἀπό τήν νομοθεσία στήν ὁποία ἀναφέρεται τό Hoge Raad στό πρῶτο του ἐρώτημα.

Ὑπεστηρίχθη ὡστόσο ἐκ μέρους τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως ὅτι παρ' ὅλα ὅσα ἐξετέθησαν ἀνωτέρω, τά ἰδιωτικά γραφεῖα τοποθετήσεως σέ ἐργασία προσφέρουν ὑπηρεσίες ἑνός ἐντελῶς ἰδιαιτέρου χαρακτῆρος. Δέν ἀμφιβάλλω ὅτι τά γραφεῖα τοποθετήσεως σέ ἐργασία, ἰδίως δέ, τά ἀσχολούμενα μέ τήν προσωρινή ἐργασία, παρουσιάζουν ὁρισμένα χαρακτηριστικά πού τά διακρίνουν ἀπό τίς περισσότερες ἀπό τίς ὑπηρεσίες πού περιλαμβάνονται στόν πίνακα τῆς ΔΚΤ, δεδομένου ὅτι οἱ δραστηριότητές τους δύνανται νά ἔχουν σημαντική ἐπίδραση ἐπί τῆς ἐθνικῆς, περιφερειακῆς ἤ κλαδικῆς πολιτικῆς τῆς ἐργασίας, καθώς καί ἐπί τοῦ ἔργου καί τῆς λειτουργίας τῶν κρατικῶν γραφείων τοποθετήσεως σέ ἐργασία καί ἐπί τῶν ἐργασιακῶν σχέσεων. Τά χαρακτηριστικά αὐτά ἐξηγοῦν γιατί ὅλα τά Κράτη μέλη τῆς Κοινότητος, ἐκτός ἀπό τό Λουξεμβοῦργο καί τήν Ἑλλάδα, διατηροῦν νομοθεσία ἡ ὁποία προβλέπει τόν ἔλεγχο τῶν δραστηριοτήτων τῶν ἐν λόγω γραφείων ἤ τήν ἀπαγόρευσή τους, ὅπως συμβαίνει στήν Ἰταλία. Ἐπεξη-

γοῦν ἐπίσης τίς διατάξεις τῆς συμβάσεως περί τῶν ἐπ' ἀμοιβῇ γραφείων τοποθετήσεως σέ ἐργασία, τοῦ 1949 (ἀναθεωρηθεῖσα), ΔΟΕ σύμβαση 96, ἡ ὁποία ἔχει ἐπικυρωθεῖ ἀπό ἑπτά Κράτη μέλη τῆς Κοινότητος καί στήν ὁποία ἀναφέρθη ἡ γαλλική κυβέρνηση. Τά ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά τῶν ἰδιωτικῶν γραφείων τοποθετήσεως σέ ἐργασία δέν πρέπει, κατά τήν γνώμη μου, νά ἐπηρεάσουν τήν ἀπάντηση πού πρέπει νά δοθεῖ στό πρῶτο ἐρώτημα τοῦ Hoge Raad.

Ἐπηρεάζουν, ὡστόσο, τήν ἀπάντηση πού πρέπει νά δοθεῖ στά λοιπά ἐρωτήματα τοῦ ἐν λόγω δικαστηρίου.

Ὑπό τό φῶς τῶν παρατηρήσεων πού κατέθεσαν τά Κράτη μέλη πού παρενέβησαν στήν παρούσα διαδικασία, καθώς καί ἡ Ἐπιτροπή, θεωρῶ ἐνδεδειγμένο νά ἐξετάσω μαζί τό δεύτερο καί τρίτο ἐρώτημα. Τό Hoge Raad ἐρωτᾶ:

«2. Σέ περίπτωση καταφατικῆς ἀπαντήσεως, ἐμποδίζει μήπως τό ἄρθρο 59 τῆς συνθήκης — εἴτε πάντοτε εἴτε σέ ὁρισμένες μόνο περιπτώσεις — ἕνα Κράτος μέλος, στό ὁποῖο ἡ ἐν λόγω παροχή ὑπηρεσιῶν ὑπόκειται σέ χορήγηση ἀδείας — προϋπόθεση πού ἔχει προβλεφθεῖ γιά νά ὑπάρχει δυνατότης ἀρνήσεως χορηγήσεως τῆς ἀδείας αὐτῆς ὅταν ὑπάρχουν λόγοι πού νά δικαιολογοῦν τόν φόβο ὅτι ἡ διάθεση ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἀπό τόν αἰτοῦντα τήν ἄδεια θά ὁλάψει τίς ἀγαθές σχέσεις στήν ἀγορά ἐργασίας ἤ ὅτι, ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ, δέν θά ὑπάρχει ἐπαρκής διασφάλιση τῶν συμφερόντων τῶν ἐργαζομένων γιά τούς ὁποίους πρόκειται — νά ὑποχρεώνει οἱονδήποτε πού ἀσχολεῖται μέ τήν παροχή τέτοιου εἴδους ὑπηρεσιῶν, ἔχει δέ τήν ἕδρα του σέ ἕνα ἄλλο Κράτος μέλος, νά συμμορφώνεται πρός τήν προϋπόθεση, αὐτή;

3. Κατά πόσον μεταβάλλεται ἡ ἀπάντηση στό 2ο ἐρώτημα ὅταν ὁ ἀλλοδαπός ἐπιχειρηματίας, ὁ ὁποῖος προσφέρει τίς ἐν λόγω ὑπηρεσίες εἶναι κάτοχος στό κράτος ὅπου εὑρίσκεται ἡ ἕδρα του ἀδείας πού ἐπιτρέπει νά παρέχει τίς ὑπηρεσίες αὐτές στήν ἐν λόγω χώρα;»

Κατά τήν διάρκεια τῆς προφορικῆς διαδικασίας ὑπεστηρίχθη ἐκ μέρους τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως ὅτι ὁ σκοπός τῶν ἄρθρων 59 ἕως 66 τῆς συνθήκης ΕΟΚ δέν εἶναι νά ἄρουν ὅλους τούς περιορισμούς στήν ἐλεύθερη παροχή ὑπηρεσιῶν, ἀλλά ἁπλῶς, νά ἐξασφαλίσουν ὅτι ἀλλοδαποί καί ὑπήκοοι τοῦ κάθε κράτους θά ὑπόκεινται στήν ἴδια μεταχείριση. Παρόμοιο ἐπιχείρημα προεβλήθη καί ἐκ μέρους τῆς δανικῆς κυβερνήσεως, ὁ ἐκπρόσωπος τῆς ὁποίας ὑπεστήριξε ὅτι τό ἄρθρο 59 τῆς συνθήκης ΕΟΚ ἐφαρμόζεται ἤ παράγει ἐν πάση περιπτώσει ἄμεσα ἀποτελέσματα, μόνο σέ σχέση μέ τούς ἐθνικούς κανόνες, οἱ ὁποῖοι εἰσάγουν διακρίσεις μεταξύ τῶν παρεχόντων ὑπηρεσίες λόγω τῆς ἰθαγενείας των ἤ τοῦ τόπου ἐγκαταστάσεώς των. Ἂν τό ἐπιχείρημα αὐτό εἶναι ὀρθό, δίδει ἄμεση ἀπάντηση στό δεύτερο καί τρίτο ἐρώτημα τοῦ Hoge Raad. Ὁ νόμος τῆς 31ης Ἰουλίου 1965 δέν ἐπιβάλλει κανέναν περιορισμό βάσει τῆς ἰθαγενείας τῶν κατόχων παρομοίων ἀδειῶν. Οὔτε, ὅπως διευκρινίσθη κατά τήν προφορική διαδικασία, ἀπαιτεῖ ἀπό τούς κατόχους ἀδείας νά εἶναι ἐγκατεστημένοι στήν Ὁλλανδία, ἀλλά ἁπλῶς ἀπαιτεῖ νά διατηροῦν γραφεῖο ἤ διεύθυνση, ὅπου θά εἶναι δυνατόν νά ἐξετασθοῦν τά ἔγγραφά τους. Ἡ ἀρχή τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν διακρίσεων μνημονεύεται πράγματι ρητῶς στήν τρίτη παράγραφο τοῦ ἄρθρου 60 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, καθώς καί στό ἄρθρο 65. Τό Δικαστήριο, ἐπανειλημμένως, ἀνεφέρθη στήν ἀρχή αὐτή στίς ἀποφάσεις του ἐπί ὑποθέσεων σχετικῶν μέ τό θέμα αὐτό, ἰδίως στήν ὑπόθεση 33/74 *van Binsbergen* κατά *Bedrijfsvereniging Metaalnijverheid* (1974) ECR 1299, σ. 1309, ὑπόθεση 39/75 *Coenen* κατά *Sociaal Economische Raad* (1975) ECR 1547, σ. 1555, ὑπόθεση 15/78 *Société Générale Alsacienne de Banque* κατά

Koestler (1978) ECR 1971, σ. 1980, συνεκδικασθεῖσες ὑποθέσεις 110 καί 111/78 *van Wesemael* σ. 52 καί ὑπόθεση 52/79 *Procureur du Roi* κατά *Debauve* (1980) ECR 833 σ. 856. Περαιτέρω, τό Γενικό Πρόγραμμα γιά τήν κατάργηση τῶν περιορισμῶν στήν ἐλεύθερη παροχή ὑπηρεσιῶν προβλέπει τήν κατάργηση τῶν «μέτρων τά ὁποῖα ... ἀπαγορεύουν ἤ παρεμποδίζουν τόν προσφέροντα ὑπηρεσίες... μέσω μιᾶς διαφορετικῆς μεταχειρίσεώς του σέ σύγκριση μέ τούς ὑπηκόους τοῦ κράτους γιά τό ὁποῖο πρόκειται.

Εἶμαι ὡστόσο τῆς γνώμης ὅτι τό πεδίο ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 59 δέν πρέπει νά περιορισθεῖ τόσο πολύ. Μιά ἀνάλυση τῶν ἄρθρων 59 ἕως 66 τῆς συνθήκης ΕΟΚ ἀποδεικνύει ὅτι ἄν καί ἡ διάκριση λόγω ἰθαγενείας ἤ τόπου ἐγκαταστάσεως συνιστᾶ, ὅταν δέν δικαιολογεῖται ἐκ λόγων δημοσίας τάξεως, σαφῆ ἀπόδειξη τῆς ὑπάρξεως «περιορισμοῦ» κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 59, ἐν τούτοις ἡ διάκριση αὐτή δέν ἀποτελεῖ τό οὐσιῶδες ἤ τό ἀποκλειστικό στοιχεῖο ἑνός τέτοιου περιορισμοῦ. Αὐτό συνάγεται σιωπηρῶς ἀπό τό ἄρθρο 65, τό ὁποῖο ὁρίζει ὅτι «καθ' ὅσον χρόνο οἱ περιορισμοί τῆς ἐλεύθερης παροχῆς ὑπηρεσιῶν δέν ἔχουν καταργηθεῖ, κάθε Κράτος μέλος τούς ἐφαρμόζει ... χωρίς διακρίσεις ἰθαγενείας ἤ διαμονῆς».

Τό συμπέρασμα αὐτό ἐνισχύεται κατά τήν γνώμη μου ἀπό τό σκεπτικό τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δικαστηρίου στίς ὑποθέσεις *van Binsbergen* καί *Coenen* ἔνθ. ἀνωτ. ὅπου τονίζεται ὅτι οἱ καταργητέοι δυνάμει τῶν ἄρθρων 59 ἕως 60 περιορισμοί περιλαμβάνουν «ὅλες τίς ἀπαιτήσεις πού ἐπιβάλλονται στόν παρέχοντα ὑπηρεσίες, *ἰδίως* λόγω τῆς ἰθαγενείας του ἤ τοῦ γεγονότος ὅτι δέν διαμένει μονίμως εἰς τό κράτος ἐντός τοῦ ὁποίου παρέχεται ἡ ὑπηρεσία, οἱ ὁποῖες δέν ἐπιβάλλονται ἐπί τῶν ἐγκατεστημένων ἐντός τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους προσώπων ἤ *πού δύναται νά ἀπαγορεύσουν ἤ νά παρεμποδίσουν κατ' ἄλλον τρόπο τίς δραστηριότητες τοῦ παρέχοντος ὑπηρεσίες προσώπου*» (ἡ ὑπογράμμιση δική μου). Τό συμπέρασμα αὐτό ἐνισχύει ἀκόμα ἡ ἀπόφαση ἐπί τῆς ὑποθέσεως *van Wesemael* σ. 52-55, ὅπου τό Δικαστήριο ἔκρινε ὅτι «ὅταν ἡ δραστηριότης τῶν γραφείων τοποθετήσεως σέ ἐργασία, ἀντί ἀμοιβῆς, καλλιτεχνῶν τοῦ θεάματος ὑπόκειται, στό κράτος ἐντός τοῦ ὁποίου παρέχεται ἡ ὑπηρεσία, στήν ἔκδοση ἀδείας, τό κράτος αὐτό δέν δύναται νά ἀπαιτήσει ἀπό τούς παρέχοντες ὑπηρεσίες, πού εἶναι ἐγκατεστημένοι σέ ἕνα ἄλλο Κράτος μέλος νά ἱκανοποιήσουν τήν ἀπαίτηση αὐτή ... ὅταν ὁ παρέχων τίς ὑπηρεσίες διαθέτει στό Κράτος μέλος, ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένος, ἄδεια ἡ ὁποία ἔχει ἐκδοθεῖ ὑπό προϋποθέσεις ἀνάλογες μέ ἐκεῖνες πού ἀπαιτοῦνται στό κράτος ὅπου παρέχεται ἡ ὑπηρεσία, οἱ δέ δραστηριότητες αὐτές ὑπόκεινται στό πρῶτο Κράτος μέλος σέ κατάλληλη ἐπιτήρηση, ἡ ὁποία καλύπτει κάθε δραστηριότητα τοποθετήσεως σέ ἐργασία, οἱοδήποτε κι ἄν εἶναι τό Κράτος μέλος ὅπου παρέχεται ἡ ὑπηρεσία». Ἡ ὁμοιότης τῶν προϋποθέσεων χορηγήσεως ἀδείας μεταξύ τοῦ κράτους ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένος ὁ παρέχων τίς ὑπηρεσίες καί τοῦ κράτους ὅπου παρέχονται οἱ ὑπηρεσίες καί ἡ ἀποτελεσματικότης τῆς ἐπιτηρήσεως, δέν θά εἶχαν καμμία σημασία, ἐάν τό μόνο θέμα πού ἔπρεπε νά ἐξετασθεῖ ἦταν ἄν ὁ σχετικός ἐθνικός νόμος ὑπάγει ἤ μή διακρίσεις λόγω ἰθαγενείας ἤ τόπου ἐγκαταστάσεως.

Ὁ ἐκπρόσωπος τῆς δανικῆς κυβερνήσεως ὑπεστήριξε περαιτέρω ὅτι μέ τήν ἀπόφαση Debauve, τό Δικαστήριο ἀπέρριψε τό ἐπιχείρημα πού εἶχε προβάλει στήν ὑπόθεση αὐτή ὁ γενικός εἰσαγγελεύς Warner, στήν δέ προκειμένη ὑπόθεση ἡ Ἐπιτροπή, κατά τό ὁποῖο τό ἄρθρο 59 περιλαμβάνει ὄχι

μόνο τούς περιορισμούς πού είσάγουν διακρίσεις, άλλά έπίσης καί τούς δυνάμενους νά παρεμποδίσουν τίς δραστηριότητες τοῦ παρέχοντος ὑπηρεσίες. Νομίζω ὅτι ὁ ἰσχυρισμός αὐτός δίνει πολύ εὐρεία ἑρμηνεία στά ὅσα τό Δικαστήριο διετύπωσε στήν ἀπόφαση *Debauve*. Στήν ὑπόθεση αὐτή ἡ ἑταιρία διεκδικοῦσε τό δικαίωμα νά παράσχει μία ὑπηρεσία (ἡ ὁποία συνίστατο στήν ἐνσύρματη μετάδοση τηλεοπτικῶν προγραμμάτων πού περιεῖχαν διαφημίσεις) σέ ἕνα Κράτος μέλος, στό ὁποῖο ἡ παροχή τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς ἀπηγορεύετο, ἐπειδή ἡ παροχή τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς στό κράτος ὅπου ἦταν ἐγκατεστημένη καί ἀπ' ὅπου μετεδίδοντο οἱ διαφημίσεις, ἦταν νόμιμη. Ὑπό τά δεδομένα αὐτά τό Δικαστήριο ἔκρινε ὅτι τά ἄρθρα 59 καί 60 τῆς συνθήκης ΕΟΚ δέν ἐπηρέαζαν τήν ἰσχύουσα στό κράτος στό ὁποῖο ἐγίνοντο οἱ ἐκπομπές τῶν προγραμμάτων ἀπαγόρευση, ἐφ' ὅσον ἐφηρμόζετο χωρίς διακρίσεις λόγω ἰθαγενείας ἤ τόπου ἐγκαταστάσεως. Στήν προκειμένη ὅμως ὑπόθεση ζητεῖται τό δικαίωμα παροχῆς ὑπηρεσίας σέ ἕνα Κράτος μέλος, στό ὁποῖο ἡ δραστηριότης αὐτή ὑπόκειται σέ χορήγηση ἀδείας, λόγω τοῦ ὅτι ὁ παρέχων τήν ὑπηρεσία κατέχει ἄδεια χορηγηθεῖσα ἀπό τό κράτος στό ὁποῖο διαμένει. Αὐτό προϋποθέτει, πράγματι, τόν ἰσχυρισμό ὅτι θά ἔπρεπε νά ὑπάρχει ἕνα εἶδος ἀμοιβαίας ἀναγνωρίσεως τῶν προβλεπομένων ἐκ τοῦ νόμου ἀδειῶν, ὅπως ὑπάρχει ἕνα σύστημα ἀμοιβαίας ἀναγνωρίσεως τῶν προσόντων βάσει τῶν ἄρθρων 57 καί 66 τῆς συνθήκης ΕΟΚ. Μέ ἄλλες δηλαδή λέξεις, ὅτι ἕνα γραφεῖο πού ἐπιθυμεῖ νά ἐπεκτείνει τίς δραστηριότητές του σέ ὅλη τήν Κοινότητα δέν θά ἔπρεπε νά ὑπόκειται σέ παρόμοιες διοικητικές ρυθμίσεις καί ἐλέγχους στά διάφορα κράτη. Τό ἐπιχείρημα αὐτό δέν δύναται νά ἀπορριφθεῖ βάσει τῆς ἀποφάσεως τοῦ Δικαστηρίου στήν ὑπόθεση *Debauve*, ἡ ὁποία δέν ἀφοροῦσε διπλούς διοικητικούς ἐλέγχους.

Ὁ ἐκπρόσωπος τῆς δανικῆς κυβερνήσεως γιά νά στηρίξει τήν ἄποψή του ἀνέφερε ἀρκετές ἀποφάσεις τοῦ Δικαστηρίου ἐπί ὑποθέσεων πού ἀφοροῦν τήν ἐλευθερία ἐγκαταστάσεως. Ὅπως ὡστόσο ἐτόνισε ὁ γενικός εἰσαγγελεύς Mayras στήν ὑπόθεση *van Binsbergen* σ. 1316-7, ὑπάρχει οὐσιαστική διαφορά μεταξύ ἐγκαταστάσεως καί παροχῆς ὑπηρεσιῶν. Ἡ διαφορά αὐτή ἔγκειται στό γεγονός ὅτι ἕνας ἐπαγγελματίας, ἐγκαθιστάμενος σέ ἕνα Κράτος μέλος διαφορετικό ἀπό τό δικό του, ὑπόκειται, λόγω τῆς ἐγκαταστάσεώς του αὐτῆς, στήν νομοθεσία τοῦ κράτους ὑποδοχῆς τό ὁποῖο ἔχει τήν δυνατότητα νά τοῦ ἐπιβάλει τίς ἴδιες προϋποθέσεις καί ἐλέγχους πού ἐπιβάλλει στούς ὑπηκόους του, ἐνῶ ὁ παρέχων ὑπηρεσίες παραμένει ὑπό τόν ἔλεγχο τοῦ κράτους, εἰς τό ὁποῖο εἶναι ἐγκατεστημένος καί ἔχει τήν δυνατότητα νά ἀποφύγει τόν ἔλεγχο τῶν ἐθνικῶν ἀρχῶν τῆς χώρας στήν ὁποία παρέχει τίς ὑπηρεσίες του. Περαιτέρω, ἡ ὑποχρέωση νά ζητήσει τήν χορήγηση ἀδείας ὑπό τούς ἰδίους ὅρους μέ τούς ὑπηκόους ἤ τούς διαμένοντας στό ἐνδιαφερόμενο κράτος δύναται νά ἀποτελέσει μεγαλύτερο ἐμπόδιο γιά τήν παροχή ὑπηρεσιῶν ἀπό ὅ,τι γιά τήν ἐγκατάσταση, ὅταν παρεδείγματος χάριν, τό κόστος τῆς ὅλης διαδικασίας καθιστᾶ ἀντιοικονομική γιά ἕναν ἰδιώτη ἤ ἑταιρία πού εἶναι ἐγκατεστημένοι σέ ἕνα ἄλλο Κράτος μέλος τήν ἔκτακτη παροχή ὑπηρεσιῶν πρός πελάτες εὑρισκόμενους στό Κράτος μέλος πού ἐπιβάλλει τήν ὑποχρέωση αὐτή. Δέν νομίζω ὅτι οἱ ἀποφάσεις πού ἔχουν ἐκδοθεῖ ἐπί ὑποθέσεων σχετικῶν μέ τήν ἐγκατάσταση δύνανται νά βοηθήσουν στήν ἐπίλυση τῶν προβλημάτων τῆς προκειμένης ὑποθέσεως.

Κατά τήν γνώμη μου, ἡ κατάργηση τῶν περιορισμῶν στήν ἐλεύθερη παροχή ὑπηρεσιῶν ἐντός τῆς Κοινότητος περιλαμβάνει, ἑπομένως, πολύ περισσότερα ἀπό τήν κατάργηση τῶν διακρίσεων λόγω ἰθαγενείας ἤ τόπου ἐγκαταστάσεως καί ἐπεκτείνεται στήν κατάργηση ὅλων τῶν ἐμποδίων στήν ἐλεύθερη παροχή ὑπηρεσιῶν ἐντός τῆς Κοινότητος ἐκτός ἐκείνων πού διατηροῦνται δυνάμει τῶν ἄρθρων 55 ἕως 58 καί 66.

Ἐξ ἄλλου, προκύπτει σαφῶς ἀπό τίς προηγούμενες ἀποφάσεις τοῦ Δικαστηρίου ὅτι τό ἄρθρο 59, ὀρθῶς ἑρμηνευόμενο, δέν ἐπιβάλλει στά Κράτη μέλη τήν ἀπόλυτη ἀπαγόρευση νά θέτουν ὅρους σέ ὅσους ἐπιθυμοῦν νά παράσχουν ὑπηρεσίες ἐντός τοῦ ἐδάφους τους καί οἱ ὁποῖοι εἶναι ἤδη ἐγκατεστημένοι σέ ἕνα ἄλλο Κράτος μέλος. Στούς ὅρους αὐτούς δύναται νά περιλαμβάνεται καί ἀξίωση ἀποκτήσεως ἀδείας, ὑποχρέωση πού πρέπει νά ὑπόκειται στούς ὅρους πού ἔχει ἤδη ὑποδείξει τό Δικαστήριο. Ἐννοεῖται ὅτι πρέπει νά ὑπάρξει σαφής προσδιορισμός τῶν ὁρίων τῆς ἐξουσίας τῶν Κρατῶν μελῶν νά ἐπιβάλουν τέτοιους ὅρους καί νά ἀπαιτοῦν τήν ἀπόκτηση ἀδείας διότι σέ ἐναντία περίπτωση ἡ ἐλευθερία παροχῆς ὑπηρεσιῶν ἐντός τῆς Κοινότητος θά καθίστατο ἐντελῶς πλασματική.

Νομίζω ὅτι σύμφωνα μέ τίς προαναφερθεῖσες ἀποφάσεις, ἕνα Κράτος μέλος δύναται νά ἀπαιτήσει ἀπό ἕναν ἰδιώτη ἐγκατεστημένο σέ ἄλλο Κράτος μέλος νά ζητήσει νά λάβει ἄδεια πρίν παράσχει ὑπηρεσίες ἐντός τοῦ πρώτου κράτους ἄν, καί μόνο ἄν, συντρέχουν δύο προϋποθέσεις. Πρῶτον, οἱ προϋποθέσεις χορηγήσεως τῆς ἀδείας πρέπει νά εἶναι mutatis mutandis οἱ ἴδιες μέ ἐκεῖνες πού ἰσχύουν γιά τήν ἀπόκτηση ἀδείας σέ πρόσωπα ἤδη ἐγκατεστημένα ἤ διαμένοντα στό Κράτος μέλος αὐτό καί τά ὁποῖα ἐπιθυμοῦν νά παράσχουν τέτοιες ὑπηρεσίες.

Δεύτερον, οἱ προϋποθέσεις χορηγήσεως τῆς ἀδείας πρέπει νά εἶναι προϋποθέσεις οἱ ὁποῖες νά «ἔχουν σκοπό τήν ἐφαρμογή ἐπαγγελματικῶν κανόνων τούς ὁποίους δικαιολογεῖ τό γενικό συμφέρον» καί τούς ὁποίους «δικαιολογεῖ ἀντικειμενικῶς ἡ ἀνάγκη διασφαλίσεως τῆς τηρήσεως τῶν ἐπαγγελματικῶν κανόνων συμπεριφορᾶς» (*van Wesemael* ἔνθ. ἀνωτ., σ. 52) ἤ οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀντικειμενικῶς ἀναγκαῖοι γιά τήν προστασία ἐκείνων, τούς ὁποίους θίγει ἡ παροχή τῶν ὑπηρεσιῶν. Κατά τό μέτρο πού οἱ σκοποί αὐτοί ἔχουν ἤδη ἐπιτευχθεῖ μέ τίς προϋποθέσεις πού ἐπιβάλλονται στόν παρέχοντα τίς ὑπηρεσίες καί τήν κατάλληλη ἐπιτήρηση, στό Κράτος μέλος ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένος, ἡ ἐπιβολή σέ αὐτόν ὅρων, μέσω τῆς ὑποχρεώσεως νά ἐφοδιασθεῖ μέ ἄδεια, σέ ἕνα ἄλλο Κράτος μέλος δέν εἶναι οὔτε ἀναγκαία, οὔτε ἀντικειμενικῶς δικαιολογημένη.

Κατά τήν ἐξέταση τοῦ πότε ἡ ἐπιβολή προϋποθέσεων καί ἡ χορήγηση ἀδείας εἶναι ἀναγκαῖες καί ἀντικειμενικῶς δικαιολογημένες οὕτως ὥστε νά συμβιβάζονται μέ τήν συνθήκη (καί νά μή θεωροῦνται ὡς ἐμπόδια στήν παροχή ὑπηρεσιῶν μεταξύ Κρατῶν μελῶν) πρέπει νά ἐρευνᾶται τί εἶναι ἀναγκαῖο στό Κράτος μέλος γιά τό ὁποῖο πρόκειται διότι αὐτό πού εἶναι ἀναγκαῖο σέ ἕνα Κράτος μέλος (τό ὁποῖο θεσπίζει τίς δικές του προϋποθέσεις γιά τήν παροχή ὑπηρεσιῶν) δέν εἶναι ἐνδεδειγμένο ἤ δέν δικαιολογεῖται ἤ ἀκόμα δέν ἀνταποκρίνεται στίς ἀνάγκες ἄλλου Κράτους μέλους. Οἱ παρατηρήσεις πού κατέθεσαν τά Κράτη μέλη στήν παρούσα ὑπόθεση ἐπισημαίνουν τούς οἰκονομικούς, κοινωνικούς καί πολιτικούς παράγοντες πού ὑπεισέρχονται στήν προσωρινή παροχή ὑπηρεσιῶν, καθώς καί τά διάφορα προβλήματα πού ἀνακύπτουν ὑπό τίς παροῦσες περιστάσεις στά διάφορα Κράτη μέλη. Ἰδιαίτερη σημασία ἐνέχουν οἱ

έξηγήσεις πού παρέσχε ἡ ὁλλανδική κυβέρνηση ὡς πρός τούς λόγους πού ὁδήγησαν στήν υἱοθέτηση τοῦ ἰσχύοντος στήν ἐν λόγω χώρα συστήματος.

Μέσα σέ αὐτή τήν ἀλληλουχία χρήζουν ἐξετάσεως τά ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά τῆς ὑπηρεσίας πού συνίσταται στήν προσωρινή διάθεση ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, στά ὁποῖα ἐπισύρει τήν προσοχή ἡ γαλλική κυβέρνηση. Ὅπως ἐμφαίνεται στήν ἔκθεση τοῦ καθηγητοῦ Blanpain καί τοῦ Drubigny: *Le travail temporaire dans les pays de la CEE* (Ἡ προσωρινή ἐργασία στίς χῶρες τῆς ΕΟΚ), μελέτη τῆς Ἐπιτροπῆς ἀριθ. 79/52, Ἀπρίλιος 1980, ὑφίστανται σημαντικές διαφορές μεταξύ τῶν σχετικῶν ἐθνικῶν νομοθεσιῶν. Στήν Ἰταλία οἱ δραστηριότητες τοῦ εἴδους αὐτοῦ ἀπηγορεύθησαν ἐντελῶς μέ τόν νόμο 1369 τῆς 23ης Ὀκτωβρίου 1960 ἐνῶ στό Λουξεμβοῦργο καί τήν Ἑλλάδα δέν ὑπάρχει εἰδική νομοθεσία. Στήν Γαλλία τά γραφεῖα τοποθετήσεως σέ προσωρινή ἐργασία ὀφείλουν νά ἐγγράφονται σέ σχετικά μητρῶα πού τηροῦν οἱ ἀρχές καί νά συνιστοῦν ἐγγύηση γιά τήν καταβολή τῶν ἀμοιβῶν τῶν ἐργαζομένων, ἐνῶ στά ὑπόλοιπα ἕξι Κράτη μέλη ἡ ἄσκηση τῆς δραστηριότητος αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἀπό τήν χορήγηση ἀδείας (ἤ agréation στό Βέλγιο). Σύμφωνα μέ τήν ἐν λόγω ἔκθεση, οἱ προϋποθέσεις χορηγήσεως τῶν ἀδειῶν διαφέρουν σημαντικά: σέ μερικές περιπτώσεις χορηγοῦνται αὐτομάτως ἤ χορηγοῦνται ἐφ' ὅσον συντρέχουν ἀντικειμενικές προϋποθέσεις· σέ ἄλλες περιπτώσεις ὑπάρχει ἕνα στοιχεῖο διακριτικῆς εὐχερείας ἐκ μέρους τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν. Ὑφίστανται ἐξ ἄλλου σημαντικές διαφορές μεταξύ τῶν ἐθνικῶν κανόνων πού ἀναφέρονται στίς συνέπειες τῆς χορηγήσεως τῆς ἀδείας. Σέ ὁρισμένα Κράτη μέλη ἡ προσωρινή ἀπασχόληση ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἐπιτρέπεται σέ ὁρισμένους μόνο τομεῖς τῆς οἰκονομίας (ὅπως συμβαίνει στήν Δανία ὅπου ἐπιτρέπεται ἡ προσωρινή ἀπασχόληση στό ἐμπόριο καί στίς ἐργασίες γραφείου), ἐνῶ σέ ἄλλα Κράτη μέλη ἡ περιοχές τῶν Κρατῶν μελῶν, ἡ προσωρινή ἀπασχόληση ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἀπαγορεύεται σέ ὁρισμένους τομεῖς (ὅπως συμβαίνει στόν οἰκοδομικό τομέα στό Βέλγιο καί σέ τμήματα τῆς Ὁλλανδίας).

Στό ἐθνικό δικαστήριο ἐναπόκειται νά ἀποφασίσει ἄν οἱ προϋποθέσεις πού ἐπιδιώκεται νά ἐπιβληθοῦν πέραν τῶν ὅσων ἐφαρμόζονται στό κράτος τῆς ἐγκαταστάσεως, καί ἄν ἡ ἀπαίτηση ἐφοδιασμοῦ μέ ἄδεια εἶναι ἀντικειμενικῶς δικαιολογημένες κατά τήν ἔννοια τῆς ἀποφάσεως *van Wesemael.*

Νομίζω ὅτι τό γεγονός ὅτι ἔχει χορηγηθεῖ ἄδεια ἀπό τό κράτος στό ὁποῖο ἔχει τήν ἐγκατάστασή του ὁ ἐπιθυμῶν νά παράσχει ὑπηρεσίες ἐντός ἑνός ἄλλου Κράτους μέλους (τό ἀντικείμενο τοῦ τρίτου ἐρωτήματος) εἶναι ἡ μία μόνο πλευρά τοῦ γενικοτέρου προβλήματος. Ἡ ἐν λόγω ἄδεια συνιστᾶ τό μέσον μέ τό ὁποῖο ἐπιβάλλονται οἱ προϋποθέσεις καί ἀσκεῖται ὁ ἔλεγχος ἐκ μέρους τοῦ Κράτους μέλους, στό ὁποῖο ὁ ἐνδιαφερόμενος ἰδιώτης ἔχει τήν ἐγκατάστασή του. Τό κρίσιμο ἐρώτημα εἶναι ἐπομένως ἄν αὐτές οἱ προϋποθέσεις καί ὁ ἔλεγχος διασφαλίζουν ἱκανοποιητικῶς αὐτό πού εἶναι ἀντικειμενικῶς ἀναγκαῖο ὑπό τίς ἰσχύουσες στό δεύτερο Κράτος μέλος συνθῆκες. Κριτήριο ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἡ ἀναγκαιότης καί ὄχι ἡ διευκόλυνση ἤ τό ἐπιθυμητό. Ἀφ' ἑνός μέν τό γεγονός καί μόνο ὅτι ὁ ἐνδιαφερόμενος κατέχει ἄδεια χορηγηθεῖσα σέ ἕνα Κράτος μέλος, ἡ ὁποία τοῦ ἐπιτρέπει νά παρέχει ὑπηρεσίες ἐντός τοῦ ἐν λόγω Κρατους μέλους (ἤ ἀκόμη σέ ἕνα ἄλλο Κράτος μέλος ὑπό τίς αὐτές προϋποθέσεις πού ἰσχύουν στό κράτος πού ἐχορήγησε τήν ἄδεια) δέν συνιστᾶ ἀποφασιστικό στοιχεῖο. Σέ ἐναντία περίπτωση ἕνας τέτοιος κανόνας δικαίου θά ἠδύνατο νά ἀποτελέσει στοιχεῖο διακρίσεως σέ βάρος τῶν ἐπιτοπίων γραφείων τοποθετήσεως σέ ἐργασία, ὅπως παρετήρησε ὁ ἐκπρόσωπος τῆς δανικῆς κυβερνήσεως. Ἀφ' ἑτέρου, ἄν οἱ προϋποθέ-

σεις πού δικαιολογημένα ἐπιχειρεῖται νά ἐπιβληθοῦν μέσω τῆς ἀδείας στό κράτος ἐντός τοῦ ὁποίου πρόκειται νά παρασχεθοῦν οἱ ὑπηρεσίες, καλύπτονται ἐπαρκῶς ἀπό μιά ἄδεια πού ἔχει χορηγηθεῖ ἀπό τό κράτος τῆς ἐγκαταστάσεως (καί δύνανται νά ἐπιβληθοῦν καί νά ἐλεγχθοῦν δεόντως) εἶναι ἀδικαιολόγητο νά ἀπαιτεῖται ἡ χορήγηση νέας ἀδείας στό κράτος ὅπου πρόκειται νά παρασχεθοῦν οἱ ὑπηρεσίες. Ἄν οἱ ἀπαιτούμενες προϋποθέσεις γιά τήν χορήγηση τῶν δύο ἀδειῶν εἶναι οἱ «ἴδιες» ἤ ἄν οἱ ἄδειες εἶναι «ὁμοειδεῖς» γιά νά χρησιμοποιήσω τούς ὅρους τῆς ἀποφάσεως *van Wesemael*, τότε δέν δικαιολογεῖται ἡ ἀπαίτηση ἐκδόσεως δευτέρας ἀδείας. Ἡ ἀπαλλαγή ἀπό τήν ὑποχρέωση ἐφοδιασμοῦ μέ δεύτερη ἄδεια δέν συνιστᾶ διάκριση σέ βάρος τῶν ἐπιτοπίων γραφείων τοποθετήσεως σέ ἐργασία.

Τό ἄν οἱ προϋποθέσεις εἶναι οἱ ἴδιες ἤ ὁμοειδεῖς, θά ἐξαρτηθεῖ ἀπό τήν ἔρευνα τοῦ συνόλου τῶν δεδομένων. Ὁ ἐθνικός δικαστής ὀφείλει νά ζητήσει ἀπό κάθε ἰδιώτη ἤ ἑταιρία πού ἐπιθυμεῖ νά παράσχει ὑπηρεσίες, νά ἀποδείξει ἄν δύναται, μέ τήν προσκόμιση μιᾶς ἀδείας χορηγηθείσης σέ ἄλλο Κράτος μέλος, ὅτι συγκεντρώνει τίς προϋποθέσεις πού θέτει τό κράτος ἐντός τοῦ ὁποίου ἐπιθυμεῖ νά παράσχει τίς ὑπηρεσίες του, γιά τήν χορήγηση ἀδείας διαθέσεως ἐργατικοῦ δυναμικοῦ στόν σχετικό οἰκονομικό τομέα ἤ σέ ὁρισμένη περιοχή τοῦ ἐν λόγω κράτους κατά τόν κρίσιμο χρόνο.

Στήν συγκεκριμένη ὑπόθεση, οἱ λόγοι γιά τούς ὁποίους δύναται νά ἀπορριφθεῖ ἡ αἴτηση χορηγήσεως ἀδείας ἐκτίθενται σαφῶς στό δεύτερο ἐρώτημα τοῦ Hoge Raad. Οἱ ἁρμόδιες γιά τήν χορήγηση ἀδειῶν, ὁλλανδικές ἀρχές, δύνανται νά ἀρνηθοῦν τήν χορήγηση ἀδείας ὅταν ἡ διάθεση ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἀπό τόν αἰτοῦντα δύναται νά θλάψει τίς ἀγαθές σχέσεις στήν ἀγορά ἐργασίας ἤ ὅταν δέν ὑπάρχει ἐπαρκής διασφάλιση τῶν συμφερόντων τῶν ἐργαζομένων. Οἱ προϋποθέσεις αὐτές, ἀπό νομικῆς ἀπόψεως δύνανται νά ὑπαχθοῦν ἀντικειμενικῶς στήν ἔννοια τοῦ «γενικοῦ συμφέροντος» στήν ὁποία ἀνεφέρθη τό Δικαστήριο μέ τήν ἀπόφαση van Wesemael. Ὁ ἐθνικός δικαστής ὀφείλει, κατά συνέπεια, νά ἐξετάσει ὡς πραγματικά περιστατικά ἄν ἡ χορήγηση ἀδείας στόν Webb ἤ στήν ἑταιρία του στό Ἡνωμένο Βασίλειο ἀποδεικνύει ὅτι ὁ αἰτῶν συγκεντρώνει τίς προϋποθέσεις πού θέτει ἡ ὁλλανδική νομοθεσία καί ἄν οἱ προϋποθέσεις αὐτές εἶναι πράγματι ἀναγκαῖες γιά τήν διασφάλιση τοῦ «γενικοῦ συμφέροντος». Ὑπό τήν ἐπιφύλαξη ὁρισμένων κανόνων περί ἀποδείξεως, ὁ ἐθνικός δικαστής θά ἐκτιμήσει τά διάφορα στοιχεῖα πού λαμβάνονται ὑπ' ὄψη γιά τήν χορήγηση ἀδείας στό Ἡνωμένο Βασίλειο, ὅπως ἡ καταλληλότης τοῦ αἰτοῦντος, τά πρόσωπα πού παρεμβαίνουν στίς δραστηριότητες τοῦ γραφείου, ὅπως ἐπίσης καί νά ἐξετάσει τίς συνέπειες τῆς παρατηρήσεως πού διετύπωσε τό Ἡνωμένο Βασίλειο ὅτι οἱ προϋποθέσεις τοῦ εἴδους αὐτῆς πού θέτει ὁ νόμος τῆς 31ης Ἰουλίου 1965 «δέν παρέχουν τήν εὐχέρεια στίς ἁρμόδιες γιά τήν χορήγηση ἀδειῶν ἀρχές τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου, στόν ὑπουργό δηλαδή, νά παρεκκλίνει ἀπό τήν ὑποχρέωση νά χορηγήσει τήν ἄδεια ἐφ' ὅσον δέν συντρέχει κανείς ἀπό τούς λόγους ἀπορρίψεως τῆς αἰτήσεως πού ἀναφέρονται στό ἄρθρο 2 παράγραφος 3 τοῦ Employment Agencies Act τοῦ 1973».

Ἐνώπιον τοῦ Hoge Raad ὁ Webb ἀμφισβήτησε τήν ἄποψη τοῦ Gerechtshof, σύμφωνα μέ τήν ὁποία οἱ ἄδειες στό Ἡνωμένο Βασίλειο πρέπει νά χορηγοῦνται ἤ μή, ἤ νά χορηγοῦνται ὑπό ὅρους, ἀνά-

λογα μέ τίς ἀπαιτήσεις τῆς ἀγορᾶς ἐργασίας στήν χώρα αὐτή, καθώς καί ὅτι οἱ ἐν λόγω ἄδειες οὐδέποτε χορηγοῦνται ἀναγκαστικῶς ὑπό προϋποθέσεις ὁμοειδεῖς μέ ἐκεῖνες πού εἶναι καθοριστικές στήν Ὁλλανδία. Ὁ Webb ὑπεστήριξε ὅτι ἡ ἐλευθερία παροχῆς ὑπηρεσιῶν σέ μία περίπτωση ὅπως ἡ προκειμένη, σημαίνει ὅτι δέν θά λαμβάνεται πλέον ὑπ' ὄψη ἡ ἐσωτερική ἀγορά. Ἄν παρακαμφθεῖ τό ζήτημα ἄν ἡ χορήγηση ἀδειῶν στό Ἡνωμένο Βασίλειο ἐξαρτᾶται ἀπό τίς ἀπαιτήσεις τῆς ἀγορᾶς ἐργασίας στήν χώρα αὐτή, νομίζω ὅτι τό ἐπιχείρημά του ἰσοδυναμεῖ μέ τόν ἰσχυρισμό ὅτι ἕνα Κράτος μέλος δέν δύναται νά ἐξαρτᾶ τήν χορήγηση ἀδείας ἀπό προϋποθέσεις πού ἀναφέρονται στήν ἐθνική ἀγορά ἐργασίας, διότι ὑπάρχει τώρα μία κοινοτικῆς κλίματος ἀγορά ἐργασίας καί ὑπηρεσιῶν. Τό ἐπιχείρημα αὐτό ἔχει ἀκόμη εὐρύτερες συνέπειες, ἐφ' ὅσον θά εἶναι δύσκολο νά εὑρεθεῖ οἱαδήποτε δικαιολογία γιά τήν διατήρηση τῆς ἐξουσίας τῶν Κρατῶν μελῶν νά ἀπαγορεύουν τήν προσωρινή διάθεση ἐργατικοῦ δυναμικοῦ εἴτε γενικῶς εἴτε σέ ὁρισμένες περιοχές ἤ τομεῖς, λαμβανομένων ὑπ' ὄψη τῶν τοπικῶν συνθηκῶν, ὅταν τά ἐν λόγω κράτη δέν δύνανται νά ἐπιτελέσουν κάτι πολύ μικρότερο, νά περιορίσουν δηλαδή τήν ἄσκηση τῶν δραστηριοτήτων αὐτῶν μέσω μιᾶς ἀδείας ἐκδιδομένης ὑάσει τῶν ἰδίων ὡς ἄνω συνθηκῶν. Ἕνα ἐθνικό μέτρο πού δέν εἰσάγει διακρίσεις δύναται νά θεωρηθεῖ ὡς ἐμπόδιο στήν ἐλευθερία αὐτή, ὅταν συνιστᾶ ἕνα εἰδικό ἐμπόδιο γιά τήν μεταξύ Κρατῶν μελῶν παροχή ὑπηρεσιῶν (ὅπως στήν περίπτωση τῆς ὑποχρεώσεως ἐφοδιασμοῦ μέ ἄδεια, ἡ ὁποία συνεπάγεται ἔξοδα γιά τόν παρέχοντα ὑπηρεσίες ἤ τοῦ παρεμβάλλει δυσκολίες ὅταν παρέχει ὑπηρεσίες σέ ἕνα κράτος διαφορετικό τοῦ ἰδικοῦ του, καί ὅταν ἡ ἄδεια εἶναι ἡ δεύτερη κατά σειρά μετά ἀπό ἐκείνη πού ὁ παρέχων τίς ὑπηρεσίες ἔχει ἤδη σέ ἕνα ἄλλο Κράτος μέλος). Μία μικρή διαφορά μεταξύ τῶν ἐθνικῶν νομοθεσιῶν πού διέπουν τίς προϋποθέσεις ὑπό τίς ὁποῖες δύνανται νά παρασχεθοῦν ὑπηρεσίες ἑνός ὁρισμένου τύπου, ἡ ὁποία ὀφείλεται στίς ὑφιστάμενες διαφορές μεταξύ τῶν ἀγορῶν ἐργασίας τοῦ συνόλου ἤ μιᾶς περιοχῆς τῶν ἐν λόγω κρατῶν, δέν συνιστᾶ ὁπωσδήποτε ἐμπόδιο τέτοιου χαρακτῆρος.

Γιά τούς λόγους αὐτούς νομίζω ὅτι οἱ ἀπαντήσεις πού πρέπει νά δοθοῦν στά ἐρωτήματα πού ὑπέβαλε τό Hoge Raad εἶναι οἱ ἀκόλουθες:

1) Ὁ ὅρος «ὑπηρεσίες» τοῦ ἄρθρου 60 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, περιλαμβάνει ἐπίσης τήν ὑπηρεσία τῆς διαθέσεως ἐργατικοῦ δυναμικοῦ πρός τρίτον, ἀντί ἀμοιβῆς, κατ' ἄλλον τρόπον, παρά δυνάμει συμβάσεως (ἐργασίας) συναπτομένης μέ αὐτόν, γιά τήν ἐκτέλεση ἐργασιῶν συνήθως πραγματοποιουμένων στήν ἐπιχείρηση τοῦ τελευταίου.

2) Τό ἄρθρο 59 τῆς συνθήκης ΕΟΚ δέν ἐμποδίζει ἕνα Κράτος μέλος («τό ἐν λόγω κράτος») νά διατηρήσει ἐν ἰσχύι διατάξεις σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες, ὑπηρεσίες τοῦ εἴδους αὐτῶν πού περιεγράφησαν στήν προηγουμένη παράγραφο δέν δύνανται νά παρασχεθοῦν ἀπό ἕνα ἄτομο ἐγκατεστημένο σέ ἄλλο

Κράτος μέλος, παρά μόνο ἄν αὐτό εἶναι ἐφοδιασμένο μέ ἄδεια χορηγηθεῖσα ἀπό τίς ἁρμόδιες ἀρχές τοῦ ἐν λόγω κράτους (ἄδεια ἡ ὁποία δύναται νά μή χορηγηθεῖ ὅταν ὑφίστανται προφανεῖς λόγοι, πού νά δικαιολογοῦν τόν φόβο ὅτι ἡ διάθεση ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἀπό τόν αἰτοῦντα θά βλάψει τίς ἀγαθές σχέσεις στήν ἀγορά ἐργασίας ἤ ὅτι δέν θά ὑπάρχει ἐπαρκής διασφάλιση τῶν συμφερόντων τῶν ἐργαζομένων), ὑπό τόν ὅρο ὅτι α) τό αὐτό ἀπαιτεῖται ἀπό τά ἐγκατεστημένα στό ἐν λόγω Κράτος μέλος πρόσωπα καί β) ὅτι πρόσωπο ἐγκατεστημένο σέ ἄλλο Κράτος μέλος ἀπαλλάσσεται ἀπό τήν ὑποχρέωση νά ζητήσει τήν χορήγηση τέτοιας ἀδείας ἐφ' ὅσον δύναται νά ἀποδείξει, προσκομίζοντας ἄδεια χορηγηθεῖσα ἀπό τό κράτος ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένος ἤ μέ οἱονδήποτε ἄλλο τρόπο, ὅτι πληροῖ τίς προϋποθέσεις, τίς ὁποῖες θά ὄφειλε νά συγκεντρώσει στό κράτος ἐντός τοῦ ὁποίου παρέχει τίς ὑπηρεσίες του καί ὅτι οἱ προϋποθέσεις αὐτές δύνανται νά ἐφαρμοσθοῦν κατά τόν προσήκοντα τρόπο.